

prikazi i recenzije

Statuta civitatis Cathari – Statut grada Kotora, knjiga I i II, ur. Jelena ANTOVIĆ, Državni arhiv Crne Gore, Kotor, 2009., knjiga I, 440 str. i knjiga II, 598 str.

Zahvaljujući projektu Državnog arhiva u Cetinju i Istorijskog arhiva u Kotoru tiskan je Statut grada Kotora, najvažniji dokument srednjovjekovne povijesti prava na području današnje Crne Gore te ujedno i najvredniji dokument pohranjen u Istorijskom arhivu u Kotoru. Važnost je toga Statuta u čvrstoj pravnoj osnovi koju je dao srednjovjekovnoj kotorskoj komuni. Članovi stručne redakcije koja je Statut prevela s latinskog jezika te izradila znanstveni aparat i redakturu činili su Miloš Milošević, doktor povijesnih i pravnih znanosti, znanstveni savjetnik i arhivist, zatim Sima Ćirković, akademik SANU i CANU te redovni profesor Beogradskog univerziteta na Katedri za istoriju južnoslavenskih naroda u srednjem vijeku, Jelena Danilović, doktorica znanosti, profesorica Pravnog fakulteta u Beogradu i Jelena Antović, urednica Statuta i tajnica stručne redakcije te višegodišnja ravnateljica Istorijskog arhiva u Kotoru. Iako je kao godina izdanja Statuta navedena 2009., tiskanje Statuta dovršeno je 2011. godine.

Većina gradova na istočnoj obali Jadrana dobila je u 13. i 14. stoljeću svoje statute koji su istovremeno bili instrument vladanja i temelj pravnoga poretka ali i izraz individualnosti pojedine zajednice građana te simbol njihove autonomije. Na području od Neretve do Bojane sačuvani su statuti gradova Dubrovnika, Kotora, Budve i Skadra, dok se za Bar i Ulcinj pouzdano zna da su ih imali zahvaljujući brojnim sačuvanim dokumentima. Kotorski statut prvi je put tiskan u Veneciji 1616. godine, ali to izdanje nije obuhvaćalo cjelokupno pravno naslijeđe grada Kotora. Najstarije sačuvane odluke kotorskog Statuta datiraju iz 1301. godine, a dopunjavao je do 1425. godine. Odluke koje su kasnije dodavane podijeljene su na dvije cjeline – prva iz vremena kotorske samostalnosti (1384. – 1420.) i druga koja je sadržavala odluke iz prvog perioda mletačke uprave (1421. – 1444.). Postoje četiri sačuvana rukopisa Statuta. U ovoj ediciji priređivačima nije bio cilj donijeti sve statutarne odluke koje sadrže različiti rukopisi i dokumenti, nego izraditi što točniji prijevod štampanog Statuta iz 1616. godine s latinskog jezika i pružiti suvremenom čitatelju nužna objašnjenja pomoću znanstvenog aparata kako bi što bolje shvatio srednjovjekovni tekst. Redaktori kodifikacije tiskane 1616. godine bili su pripadnici vlastelinskih kotorskih obitelji Marijan Buća i Frano Bolica. Razloge tiskanja Statuta navode redaktori u Predgovoru – veličanje razdoblja vladavine kotorske vlastele i činjenice da je statutarna dokumentacija iz vremena samostalne vladavine gotovo u cijelosti sačuvana. Odluku o tiskanju donio je tadašnji mletački rektor i providur Ivan Delfino.

Redaktori su podijelili pravnu građu na četiri cjeline. Svaka statutarna odluka označena je kao *glava* i obilježena rimskim brojem. Prva cjelina nosi naslov »De constitutione

iudicum civitatis Cathari« (stranica originala 1-275), vremenski je najstarija i opsegom najveća te se sastoji od 440 glava od kojih je samo 94 datirano. Glave nisu poredane kronološkim redom. Tematski dokumenti reguliraju život u gradu od sudstva, kaznenog prava, patronatskog prava, javnog reda, zakonodavstva, crkvenih pitanja, pitanje statusa stranaca u gradu, do poreza i drugih ekonomskih pitanja. Opažaju se brojni tragovi utjecaja Dubrovačkog statuta.

Drugi dio »Partes capte...«, tj. izglasane odluke (stranica originala 277-312) manja je pravna cjelina od svega 39 glava koje datiraju od 1371. do 1420. godine ali su nastale u kraćem razdoblju od 1384. do 1420. godine. Sve glave imaju istu formu – odluke izglasane u Velikom vijeću s navođenjem datuma, broja prisutnih, rezultata glasanja. Ta je cjelina sadržajno usko povezana s prvom, neke su glave uključene u prvi dio Statuta, neke upotpunjuju ili izmjenjuju propise prvog dijela. Od velikog broja odluka Vijeća birane su samo one od opće važnosti koje su imale trajno značenje i zakonsku snagu.

Treći dio Statuta čini pet dokumenata o završnim pregovorima, formulacijama uvjeta i javnim oblicima predaje Kotora Veneciji (stranica originala 313-343). *De facto* ta građa ne spada među zakonodavne statutarne odluke, nego više u arhivsku građu jednoga važnog razdoblja za grad Kotor.

Četvrti dio predstavlja po formi i sadržaju nastavak »Partes capte...« iz razdoblja samostalnosti, samo su odluke drukčije raspoređene. Svaka odluka sadrži datum, strogo je poštivan kronološki red i svaka glava ima redni broj. Taj dio sadrži 52 glave (stranica originala 345-436) izglasanih zakonskih odluka u kotorskom Velikom vijeću u prve 24 godine mletačke uprave (1420. – 1444.).

Poslije dokumenata na četiri nepaginirane stranice (naknadno upisano 440/1-440/4) slijedi popis 116 imena kotorskih rektora i providura s godinama obavljanja njihove službe od 1420. do 1614. godine. Posljednja nepaginirana stranica sadrži tiskarske greške s ispravcima. Ovdje prikazana publikacija realizirana je u dvije knjige i jednim CD ROM-om. Prva knjiga sadrži fototip originala Statuta, a druga prijevod Statuta s latinskog jezika i znanstveni aparat. Sastoji se redom od poglavlja: »Predgovor« (7-10), »O Statutu grada Kotora« (11-27), »Tumač ključnih pojmova« (29-75), »Ortografska načela kod prevoda Statuta« (77-78), samoga prijevoda Statuta »Statut grada Kotora« (79-491), prijevodi uvoda na talijanski »Dello Statuto della città di Cattaro« (493-512) i engleski jezik »On Kotor Statute« (513-532) te »Indeks prevoda« (533-598), koji omogućuje lakše snalaženje i čitanje. CD-ROM, pak, obuhvaća cjelokupan sadržaj obaju knjiga, kao i prijepis latinskog originala Statuta.

Ovdje prikazana građa svakako pruža osnovu za daljnja istraživanja iz područja povijesti i prava srednjovjekovnog Kotora, ali je njezina velika važnost također i u činjenici da je ovim izdanjem zaštićen jedan dragocjen primjer kulturnog naslijeđa.

Ana Biočić